

**Fundació Joan Carrera
Barcelona, 15.VI.2023**

El Camí Sinodal alemany i el Sínode Mundial de bisbes, ¿què hi ha en joc ?

Jesús Martínez Gordo

Començo per respondre a la pregunta, ¿què hi ha en joc?. Entenc que el que hi ha en joc és la transició des d'un model d'exercici del poder i des d'una autoritat unipersonal a l'Església catòlica, a un model deliberatiu, co-decisiu o "vinculant", tipificable com a corresponsable. I de la mà d'aquest trànsit d'un model de poder a un altre, també hi ha en joc la manera d'entendre o d'organitzar la catolicitat de l'Església.

Aquestes són dues qüestions – molt sensibles – que Francesc no ha obert, ni ha proposat explícitament, però que, en els darrers anys, ha atret l'interès tant de l'Església alemanya, com de la Cúria vaticana; i, amb ells, de molts catòlics de tot el món. Agradi o no, el cert és que aquesta qüestió l'activà el Papa "vingut de la fi del món", quan – en sintonia amb el millor del Vaticà II – afirmà que l'Església dels propers anys no tenia més remei que ser sinodal, si volia ser creïble i si volia tenir futur.

Contextualitzant el que entenc que hi ha en joc, em cenyo, atès el temps que se m'ha assignat, a la primera de les qüestions. Es a dir, a la referida al poder o a l'autoritat. Ho faig a partir del Vaticà II i del temps immediatament posterior a la seva clausura, quan – implementant el que s'hi havia aprovat – Pau VI instituï el Sínode de bisbes; reconegué la plenitud de poders jurisdiccionals dels bisbes; relançà o, en el seu cas, instituï les Conferències Episcopals; i es celebraren alguns sínodes d'esglésies nacionals o regionals, i diocesanes. En aquest ordre de coses, són referencials els que es generaren a les esglésies d'Holanda (1966-1970) i Alemanya (1971-1975) o la decisió presa per la Conferència Episcopal Nord-americana, de demanar la col·laboració de tot el poble de Déu en l'elaboració de magisteri sobre qüestions com la guerra nuclear (1983), el sistema capitalista (1986), o la presència de dones a l'Església, «companyes en el misteri de la redempció» (1992). I, al País Basc, l'Assemblea Diocesana de les diòcesis de Bilbao (1984-1987).

En aquells anys, la celebració d'alguns sínodes o concilis nacionals provocà no només molts mals de cap, tensions i enfrontaments, sinó també la defensa i el reforçament, per part de la Seu primada, d'un model unipersonal d'exercici del govern i del lideratge papal, recolzat en una concepció de la col·legialitat episcopal estrictament consultiva i, en conseqüència, en una sinodalitat que, en el millors dels casos, era consultiva i només consultiva. Cal no oblidar, a més, que aquesta va ser una decisió que adoptaren el Papa i la Cúria vaticana que es contraposava a l'altre model de govern i de lideratge eclesial el qual – col·legial o sinodal deliberatiu – s'havia aprovat a l'aula conciliar i l'havia ratificat Pau VI, però que, fins i tot abans que es clausurés el Vaticà II, ja l'havia ofegat el mateix Papa Montini.

Al marge d'aquesta decisiva qüestió (que reprendré tot seguit) entenc que, si es llegeixen amb una mica d'atenció les actes conciliars, s'arriba a la conclusió que, en el Vaticà II, hi ha tres models de lideratge i d'organització eclesial:

- El model "unipersonal" del Papa, el qual compta amb l'ajuda d'una col·legialitat normalment consultiva i, excepcionalment, deliberativa, segons el que decideixi el Successor de torn de Pere. Aquest model ha estat suscitat per Pau VI i reforçat per Joan Pau II i Benet XVI.
- L'unipersonal del papat, però "consensuat" perquè vol comptar amb l'ajuda d'una sinodalitat corresponsible (i, per això, baptismal i ministerial) que pugui arribar a ser deliberativa, si, igualment, així ho decideix el Papa. Aquest, sembla, que pot ser el model impulsat per Francesc. I dic que ho sembla perquè encara no és clar que acabi sent així.
- Hi ha, encara, un tercer model de govern i lideratge eclesial: l'implementat per l'Església alemanya en l'anomenat Camí Sinodal el qual, articulant «la igualtat fonamental de tots els batejats» amb la «diferenciació i complementarietat» dels ministres ordenats (G. Ghirlanda) és tipificable com a corresponsible i, per tant, com a codecisiu o vinculant. En aquest model, el papat –responsable de sostenir la unitat de la fe i la comunió entre les diferents esglésies locals– assignaria la presidència de les diòcesis i intervindria *ultimatim* –és a dir, en cas de conflicte– en el seu govern

Després d'identificar els tres models els quals, a més d'un, li haurà semblat un primmirat trencaclosques, reprenc *in extenso* l'explicació del model unipersonal de lideratge i govern, és a dir, del papat –tal com el va implementar Pau VI– i, per extensió, de tot el ministeri ordenat. Aquesta va ser una decisió sorprenent. I ho va ser perquè coexistí amb la ratificació papal de la col·legialitat (o "sinodalitat") episcopal en el govern i magisteri de l'Església la qual, solemnement aprovada pels pares conciliars al Vaticà II (1964), pretenia culminar la tasca inacabada del Vaticà I (1870): ressituar l'anomenat «poder de jurisdicció universal» del papat, en el si de l'esmentada col·legialitat episcopal.

1.- El model unipersonal de lideratge i govern papal amb col·legialitat o sinodalitat consultiva.

La modalitat col·legial de govern i lideratge deliberatiu fou –en coherència amb el que s'aprovà a l'aula conciliar– tímida i formalment reconeguda pel Papa Pau VI i, alhora, definitivament frustrada per ell mateix, en el Sínode extraordinari de bisbes de 1969, tingué més en compte la *Nota explicativa praevia* a la *Constitució Dogmàtica sobre l'Església (Lumen Gentium)*, que la doctrina sobre la col·legialitat episcopal aprovada en l'esmentada *Constitució Dogmàtica*.

D'acord amb aquesta *Nota explicativa praevia* –incorporada al final del document, per «mandat de l'autoritat superior», és a dir, per mandat del mateix Pau VI, per apaivagar, si optem per l'explicació més benigne, els ànims de la minoria conciliar– quedava a la discrecionalitat (*pròpia discretio*) i al criteri (*ad placitum*) del successor de Pere, que la participació del col·legi episcopal en el govern i magisteri de l'Església,

fos col·legial o unipersonal. Aquesta sorprenent interpretació papal aparecava el que s'havia aprovat a l'aula conciliar i que el mateix Papa havia ratificat: «la potestat suprema sobre l'Església universal» resideix en el col·legi episcopal, tot i que, certament, amb el Papa (LG 22).

Als redactors d'aquesta *Nota explicativa* els neguitejava que s'atribuïssin al papat —i, per extensió, a tot el ministeri ordenat, bisbes i preveres— poders reals, però que no els pogués exercir lliurement pel pes desmesurat del col·legi episcopal o dels diferents consells eclesials. Per eludir aquest risc, recorregueren a la teoria del doble subjecte del poder suprem a l'Església: el poder del Successor de Pere té la mateixa finalitat i abast que el de tot el col·legi (Papa inclòs). I on es diu “Papa” pot canviar-se —a d'altres nivells— per bisbes, preveres o laics “partíceps” del poder del ministeri ordenat.

Ja en el seu moment, bastants pares conciliars s'adonaren que aquella *Nota explicativa praevia* no només obeïa a la voluntat papal de silenciar la minoria conciliar, sinó també a la por (compartida per Pau VI) de que la doctrina sobre la col·legialitat, codecisiva i deliberativa, acabés aigualint el model unipersonal de lideratge, govern i magisteri eclesial, en el qual s'havien instal·lat els papes, fins al Vaticà II.

La conseqüència va ser la d'una involutiva i restauracionista relectura teològica del magisteri i govern col·legial de l'Església — aprovats a la *Lumen Gentium* (Vaticà II, 1964)— a partir del primat de jurisdicció universal del Papa sobre tota l'Església (Vaticà I, 1870). I, com ja he avançat, des de la celebració del Sínode extraordinari de bisbes de 1969, la recuperació i consolidació del model de govern i lideratge unipersonal per part del papat, amb l'ajuda d'una col·legialitat episcopal normalment consultiva. Aquest model —pre-conciliar, tal com jo ho veig— tendirà a considerar-se habitual en tots els àmbits i àrees eclesials, tant en el lideratge i en el ministeri, com en tots els àmbits en l'organització de l'Església: des de la Cúria vaticana fins a la darrera parròquia, passant per totes les diòcesis del món.

Només ha passat una vegada que el Sínode mundial de bisbes hagi estat deliberatiu: el 1971, quan, a més de tractar la qüestió de “la justícia en el món”, plantejà també el problema del “ministeri sacerdotal” i, més específicament, l'opcionalitat del celibat presbiteral i de la possibilitat d'ordenar preveres, homes casats. Pau VI, per tal de no prendre la decisió tot sol, la sotmeté al criteri dels pares sinodals, assegurant que s'ajustaria al que ells decidissin. Aquests, es decantaren amb tota claredat, per mantenir «la llei del celibat sacerdotal, vigent a l'Església», «íntegrament». Tanmateix, després d'una confusa votació, deixaren en mans del Papa la decisió d'admetre o no, l'ordenació presbiteral d'homes casats¹.

¹ Pau VI convocà el Sínode de 1971 per tractar del “ministeri sacerdotal” i de la “justícia al món”. I, pel que fa al celibat, en no voler prendre la decisió tot sol, el Papa la sotmeté al criteri dels pares sinodals, assegurant que ell s'ajustaria al que decidissin. En el transcurs del Sínode, es plantejaren la qüestió del celibat opcional i la de la possibilitat de que homes casats fossin ordenats preveres. La primera qüestió —la referida a la llei del celibat— es formulà així: «La llei del celibat sacerdotal, vigent a l'Església llatina, s'ha de mantenir íntegrament». El resultat de la votació fou aquesta: 168 *Placet*; 10 *Non placet* 10; 21 *Placet iuxta modum*; i 3 Abstencions. La segona qüestió —la referida a l'ordenació de casats— no es votà —d'acord amb el que havien disposat els

2.- El model unipersonal del papat, amb col·legialitat i sinodalitat consensuada.

Els pares conciliars del Vaticà II, a més de recolzar el primat del Papa i el seu magisteri infal·lible (*ex sese* o *ex cathedra*), proclamats el 1870 en el marc de la col·legialitat episcopal i de la catolicitat com a «comunió de les esglésies», afirmen l'existència d'una altra infal·libilitat, la de tot el poble de Déu: «la totalitat dels fidels, que tenen la unció del Sant (veg. 1 Jn 2, 20 i 27), no pot equivocar-se quan creu (LG 12)». I reafirmant aquesta mena d'infal·libilitat, assenyalen tot seguit, que és fruit del «sentit de la fe» («*sensus fidei*») que l'Esperit de veritat suscita i roman en tot «el poble de Déu». Tot seguit, precisen que aquesta «prerrogativa particular s'activa quan, «des dels bisbes fins als darrers fidels laics», presten el seu «consentiment universal» en qüestions que fan referència «a la fe i als costums».

I sí, com he apuntat, en el post-concili assistim a una sorprenent recepció — involutiva i restauracionista — de la col·legialitat episcopal. Des de la famosa *Nota explicativa praevia*, no sorprèn gens que la infal·libilitat de tot el poble de Déu acabi en la mateixa — o major — irrellevància i, en qualsevol cas, en un sorprenent oblit.

L'any 1973, la Congregació per a la Doctrina de la Fe, publica la *Declaració "Mysterium Ecclesiae"* amb la intenció de defensar l'Església d'alguns errors actuals. I un d'aquests errors és — com precisa aquesta *Declaració* — la interpretació de la infal·libilitat de tot el poble de Déu al marge del «carisma de la Veritat» (DV 8) que és propi del ministeri dels successors dels apòstols.

Hi ha, afirma, «una certa infal·libilitat participada», gràcies a la qual, els fidels «contribueixen, de moltes maneres, a incrementar la comprensió de la fe en l'Església. Però, immediatament, recorda que aquesta infal·libilitat només és possible quan la veritat a la qual es refereixen, sigui proclamada pels bisbes ja que és a ells i al successor de Pere als que escau «per institució divina, ensenyar als fidels autènticament, és a dir, amb l'autoritat de Crist». I als batejats, «rebre el que els ensenyen, amb una adhesió proporcionada a l'autoritat que posseeixen i que tenen la intenció d'exercir».

La *Declaració* acaba, citant el passatge de la *Constitució Pastor Aeternus* del Concili Vaticà I (1870) en què es proclama que Crist, en instituir «en Pere, el principi i fonament perpetu i visible de la unitat de la fe i de la comunió», no redueix la seva funció «a sancionar el consentiment expressat» pels bisbes o els fidels, «sinó que, fins i tot, en interpretar i explicar la paraula de Déu escrita o transmesa, pot demanar tal

Presidents — amb un *Placet* o un *Non Placet* per a cadascuna de les qüestions que s'havien presentat, sinó triant una de les dues fórmules. La primera, es formulava així: «quedant sempre intacte el dret del Summe Pontífex, no s'admet, ni tan sols en casos particulars, l'ordenació presbiteral d'homes casats». Obtingué 107 vots. Segons la segona formulació, «només és competència del Summe Pontífex, en casos particulars, per necessitats pastorals, i considerant el bé universal de l'Església, concedir l'ordenació presbiteral a homes casats, que siguin, tanmateix, d'edat madura i de vida honesta». Obtingué 87 vots. Hi hagué 2 abstencions, i cap vot nul.

consentiment i exigir-lo», sobretot quan hi ha en joc «la comunió en l'única fe» per «divisions sobre la doctrina que s'ha de creure o mantenir (DS 3406)

Cal esperar al Papa Francesc i a la seva voluntat de reactivar una Església sinodal, perquè retorni a l'escena teològica i eclesial, la infal·libilitat de tot el poble de Déu, proclamada pel Vaticà II, tot i que, certament, en conjunció amb la col·legialitat episcopal.

Darrerament, aquesta voluntat s'ha traduït en la convocatòria d'un Sínode mundial de bisbes sobre la sinodalitat, amb unes implicacions i amb un calendari inèdits fins ara, i que consta de tres etapes, clarament diferenciades.

La primera – diocesana i nacional – s'inicià l'octubre de 2021 i arribà fins a l'abril de 2022. En finalitzar aquesta primera etapa, la Secretaria General del Sínode redactà l'anomenat primer *Instrumentum Laboris* (setembre de 2022). A aquesta primera etapa li'n succeí una altra – continental (de setembre a març de 2023) – que acabà amb la redacció d'un document final, tramès, igualment, a la Secretaria General del Sínode.

La Secretaria a què ens referim ha tornat a redactar un nou *Instrumentum laboris* (el segon) adreçat als participants a l'Assemblea General Ordinària del Sínode de Bisbes que se celebrarà l'octubre de 2023, al Vaticà, i que s'hauria d'haver clausurat – com és habitual en els darrers decennis, i que, aleshores, era el més previsible – amb l'aprovació d'un document que pogués ser ratificat, o modificat, pel Papa; normalment, amb una *Exhortació apostòlica*.

2.1.- La sorpresa del 9 d'octubre de 2021

Però el 9 d'octubre de 2021, en la sessió d'obertura del Sínode sobre la sinodalitat, el Secretari General del Sínode de Bisbes, el cardenal Mario Grech donà la sorpresa.

I ho va fer manifestant als presents el seu desig (indubtablement compartit pel Papa Francesc) de que, en aquest Sínode, el document final no es limités a recollir «únicament el *placet* dels bisbes» sinó que anés «acompanyat del consens de totes les Esglésies» i que, per tant, abans de ser presentat al successor de Pere, es tornés a convocar al Poble de Déu per tal de “tancar”, d'aquesta manera, «el procés sinodal», obert el més d'octubre d'enguany.

Procedent així, apunta, el text final serà el resultat d'un “consens” que reflectirà la voluntat del Poble de Déu i del col·legi dels bisbes.

2.2.- Una quarta etapa sinodal

En les paraules del cardenal Mario Grech, quedava pendent, des del punt de vista formal i organitzatiu, la decisió de com s'implementaria aquesta nova etapa sinodal; quelcom que no trigà a arribar: el Sínode mundial de bisbes sobre la sinodalitat comptarà amb una altra trobada a l'octubre de 2024.

A ningú se li escapen les enorme implicacions que comportava ja que el document, redactat a l'aula sinodal a l'octubre de 2023, "sembla" que tornarà a les esglésies de tot el món per ser discutit i, si es considera oportú, esmenat². A partir de la clausura del Sínode del proper octubre, el suggeriments i les observacions que es formulin, haurien de ser trameses a la Secretari general del Sínode per tal de que, integrades les que es considerin pertinents, retornin a l'aula Sinodal, a l'octubre de 2024, amb l'esperança de que, d'aquesta manera, d'allí en surti el Document final que es presentarà a Francesc.

Queda a les seves mans, doncs, redactar la corresponent *Exhortació* postsinodal o –de conformitat amb la *Constitució Apostòlica Episcopalis Communio* (2018)– «concedir a l'Assemblea del Sínode potestat deliberativa», reconeixent així que el "Document final" «participa del Magisteri ordinari del Successor de Pere, un cop ratificat i promulgat per ell». En aquest cas, l'esmentat "Document final", seria publicat «amb la signatura del Pontífex Romà al costat de la dels membres" del Sínode. La implementació del text, aprovat i ratificat d'aquesta manera, seria d'obligat compliment per a tots els catòlics (art. 18 & 2. 19).

Si es confirmés aquest *ítter* o possible programació, ens trobaríem, després d'uns quants decennis, amb la universalització de l'assaig de magisteri i govern papal que, recolzat en una sinodalitat corresponsable i, per això, baptismal i ministerial alhora, ja fou implementat pels bisbes nord-americans quan decidiren afrontar la moralitat d'una possible guerra nuclear, el sistema capitalista i la presència de la dona a l'Església comptant amb l'opinió de tot el poble de Déu. I, en cert sentit, amb el que els que, aleshores, eren els bisbes de Bilbao, activaren, en certa manera, a l'Assemblea Diocesana.

Si aquest fos el capteniment del Papa Bergoglio, és probable que ens trobéssim amb una recepció de la sinodalitat fundada en la col·legialitat dels bisbes en el govern i en el magisteri de l'Església, reforçada pel fet de tenir en compte al poble de Déu – amb la presència de laics i laiques amb veu i vot, a l'aula sinodal – i, òbviamment, presidida per un papat que, sense deixar de ser unipersonal, s'estaria generant – en nom del "consens eclesial" entre batejats i bisbes – una certa codecisió.

3.- El model de sinodalitat corresponsable – baptismal i ministerial, alhora – vinculant.

La Conferència Episcopal Alemanya, atesa la gravetat i l'extensió del problema de la pederàstia eclesial, encarregà, l'any 2014, a les universitats de Mannheim, Heidelberg y Giessen, una investigació sobre la implicació de sacerdots, diaques i religiosos barons, en aquella tragèdia. Amb aquesta investigació es volia tenir una informació, el més veraç possible, sobre aquest racó ocult de l'Església, tant pel bé dels afectats

² Si Francesc procedís d'aquesta manera, no ens trobaríem amb una decisió totalment nova en el seu pontificat ja que, justament aquesta, fou la que adoptà en finalitzar el Sínode de 2014.

com per prendre – després de detectar els errors comesos – les decisions que fossin necessàries i evitar així, que es repetissin aquestes conductes.

Segons el diagnòstic publicat l'any 2018 pels redactors del corresponent *Informe* (conegut com MHC, per les primeres lletres de la universitats implicades en la investigació) quan, com és el cas, es sanciona als individus culpables, es lamenta públicament el que van fer, es paguen compensacions financeres a les víctimes i s'estableixen protocols d'intervenció, s'està procedint com calia, però no de la manera més adequada i suficient ja que aquestes i d'altres decisions d'aquesta mena ataquen els símptomes d'un desenvolupament anormal, però consoliden les estructures del poder eclesial, és a dir, del clericalisme.

Aquest clericalisme continua dient l'*Informe MHG*, activat i facilitat per un «sistema jeràrquic-autoritari», mena al domini dels consagrats sobre els no consagrats ja que llur funció i l'ordenació sacramental els situa en una posició de superioritat, en la qual l'abús sexual és una conseqüència extrema d'aquesta actitud de domini.

Per tant, no només estem parlant d'una causa important dels abusos a menors, sinó, sobretot, d'una característica estructural específica que ha comportat que l'autoritat eclesial presti més atenció a l'amenaça que suposa la denúncia per al sistema, que a les víctimes.

Una Església amb aquest perfil, trasllada o sanciona als que identifica però encobreix o oculta els fets, bloqueja la seva divulgació i no té en compte als menors víctimes de l'abús. Procedint d'aquesta manera, no només ens trobem davant de conductes equivocades d'individus aïllats, sinó davant d'un problema estructural i sistèmic que cal canviar urgentment. No hi ha més remei que responsabilitzar a la institució eclesial per les desgràcies que ha estat provocant i amagant.

Atès que aquest era el diagnòstic, no és gens estrany que una de les recomanacions més rellevants de l'*Informe MHG*, fos la de que calia revisar a fons el poder i de com s'exercia a l'Església, ja que l'abús sexual pressuposa sempre un abús de poder, afavorit per les estructures clericals autoritàries de l'Església Catòlica

Després d'un temps de vacil·lacions –inevitable, per poder digerir aquest clar i contundent *Informe*– els bisbes alemanys acordaren, a l'Assemblea Plenària del 11 al 14 de març (Lingen, 2019) iniciar un Camí Sinodal (*Synodaler Weg*) vinculant, que comptava amb la contundent i inapel·lable implicació –des del principi– de laics i laiques, representants del Comitè central de Catòlics Alemanys (ZdK). A la fi d'aquesta assemblea, el cardenal R. Marx s'encarregà d'anunciar-ho amb aquestes paraules: «Hem decidit, per unanimitat, seguir el camí sinodal vinculant, com a Església a Alemanya, per tal de permetre un debat estructurat que es dugui a terme, en el temps acordat, en col·laboració amb el Comitè Central de Catòlics alemanys. Crearem formats de debat oberts i posarem en marxa procediments que permetin la cooperació responsable de dones i homes a les nostres diòcesis. Volem una Església que escolta»

Per la seva banda, a l'Assemblea Plenària del 10 al 11 de maig de 2019, el Comitè Central dels Catòlics alemanys (ZdK) tractà de la proposta episcopal, l'acceptà per una clara majoria i manifestà la seva disponibilitat per involucrar-se, des del començament, tan en la seva gestació i preparació com en el desenvolupament i finançament d'aquest «Camí Sinodal».

No era res que els resultés estrany o desconegut, De fet, el seu president, Thomas Sternberg, havia participat en la darrera Assemblea de la Conferència Episcopal Alemanya a Lingen, amb la condició expressa de que aquest «Camí Sinodal» fos vinculant, tal com, finalment, el cardenal R. Marx ho va explicar a la posterior roda de premsa que ja he esmentat.

Aquesta organització –representant dels consells diocesans i de les associacions catòliques, i també d'institucions de l'apostolat laic i d'altres personalitats eclesials i socials– és reconeguda com a tal per la Conferència Episcopal Alemanya i compta amb una enorme autonomia i independència la qual cosa explica que, en finalitzar la seva Assemblea Plenària dels dies 23 i 24 de novembre de 2018, emetés una resolució sobre l'informe MHC en què, després de deplorar la timidesa de la Conferència Episcopal Alemanya –la celebrada a Fulda (Setembre, 2018), abans de la de març (Lingen, 2019)– i de qualificar de radicalment insuficients les mesures fins aleshores adoptades pels bisbes, formulava les següents consideracions i propostes:

«Les estructures de poder eclesiàstiques i clericals de l'Església han de ser desmantellades ràpidament, perquè ¡el problema radica en el sistema![...] Ha arribat el moment d'un canvi,

Per això exigim:

1.- La separació del poder executiu i judicial, en el dret canònic. Reclamem una jurisdicció administrativa eclesiàstica independent en el territori de la Conferència Episcopal d'Alemanya.

2.- La participació equitativa de laics i persones consagrades en la direcció de l'Església, per tal de promoure una transparència total i de combatre la clericalització denunciada pel Papa Francesc

3.- L'accés de les dones a totes les funcions eclesiàstiques per tal de situar-les en igualtat de condicions a les dels homes.

4.- L'abolició del celibat obligatori.

5.- El reconeixement de les múltiples formes de vida, en la moral sexual de l'Església.

6.- El reconeixement de l'autoritat per prendre decisions, de totes les persones batejades i consagrades, a tots els nivells, de l'Església.»

I acabava amb aquestes paraules: «El ZsK està disposat a participar en el necessari procés de reforma. Però és inútil oferir al poble de Déu una teràpia de calmants i tranquil·litzants. ¡El que necessitem, ara, és una acció conjunta, valenta i orientada a objectius!».»

3.1.- La reacció de Francesc: *Carta al poble de Déu que peregrina a Alemanya*

El clima de preocupació que començava a aflorar en alguns àmbits catòlics experimentà un punt àlgid amb la carta del Papa «al poble de Déu que peregrina a alemanya», el 29 de juny de 2019. Qui la llegeixi podrà apreciar un doble missatge.

Segons el primer, el bisbe de Roma reconeix, explícitament, les dificultats per les que travessa l'Església alemanya i la temptació de pensar que els problemes es poden resoldre amb un canvi o amb una millora en l'organització. Només es pot fer front a aquesta il·lusió amb «conversió pastoral» i sinodalitat. La singularitat d'aquesta doble referència de Francesc consisteix en que les vincula a l'anomenat *sensus Ecclesiae* i a l'evangelització, «elements determinants del nostre ADN eclesial»

«El que necessitem», havia dit feia poc, «és molt més que un canvi estructural, organitzatiu i funcional». I aquest “molt més” s'anomena “conversió pastoral”, és a dir, atendre a les «exigències que neixen del nostre ser creients i de la pròpia dinàmica evangelitzadora de l'Església».

I en la mateixa línia, pel que fa a la sinodalitat invitava a «ampliar la mirada per reconèixer un bé major que ens beneficiarà a tots»: «es treballa en el que és petit, en el que és proper, però amb una perspectiva més àmplia», tot saben que «l'Església Universal viu en i de les Esglésies particulars, i que les Esglésies particulars viuen i floreixen en el si de l'Església Universal». «En això es fonamenta la necessitat de preservar sempre viva i efectiva la comunió amb tot el cos de l'Església que ens ajuda a superar l'ansietat que ens tanca en nosaltres mateixos i en les nostres particularitats [...]. Això no és sinònim de no caminar, ni de no avançar, ni de no canviar i, fins i tot, de no debatre i discrepar, sinó que és, simplement, la conseqüència de saber-nos, constitutivament, part d'un cos més gran que ens reclama, ens espera i ens necessita, i que també nosaltres reclamem, esperem i necessitem. És el gust de sentir-nos part del sant i pacient Poble fidel de Déu». En definitiva, «el *Sensus Ecclesiae* ens allibera de particularismes i tendències ideològiques».

Segons el segon missatge, en aquest cas implícit, el Camí Sinodal es una forma de canvi, encara que no s'hagi clarificat suficientment què pot significar en concret i com es desenvoluparà: quelcom que, amb seguretat, encara s'està considerant, tot i que, apunta, es tracta de «caminar junts i amb tota l'Església» sota l'Esperit, és a dir, «des de sota cap amunt» vivint «de manera específica i singular la dimensió col·legial del ministeri episcopal i del ser eclesial». Amb aquestes paraules, el Papa recolzava, discretament, a la Conferència Episcopal d'Alemanya, conscient de les declaracions i posicionaments del ZdK, és a dir, de l'objectiu declarat d'obrir un procés sinodal que, constituït per una majoria de laics i laiques, prengué decisions que fossin “vinculants”.

Com es pot apreciar, aquesta és una carta amb la qual s'encoratgen les reformes i, alhora, té una especial cura a assenyalar alguns perills, exhortant a preservar la unitat de l'Església universal. No es estrany que tant els opositors com els partidaris s'hi sentissin encoratjats.

Ho prova el fet que el cardenal Marx i el professor Thomas Sternberg, president del ZdK, es reafirmessin en el «camí decidit» i anunciessin que la «forma exacta» del Camí Sinodal es decidiria, conjuntament, al setembre i novembre, «durant les respectives assemblees plenàries de la Conferència Episcopal d'Alemanya i del ZdK».

D'altra banda, el cardenal R. Marx assenyala – atesa la molt alta possibilitat de que les decisions finals fossin “vinculants” – que el més important era arribar a un «consens general, no a la unanimitat». Per tant, no es deia res sobre el fet que els bisbes haguessin d'implementar obligatòriament a les seves respectives diòcesis els acords que s'haguessin aprovat en el Camí Sinodal. Quedava clar que es preferia un Compromís moral que una obligació en el sentit canònic.

3.2.- La reacció de la Cúria vaticana

El 4 de setembre de 2019 l'Església alemanya va rebre una altra carta: en aquesta ocasió, del cardenal Marc Ouellet, president de la Congregació per als Bisbes, acompanyada d'un *Informe del Pontifici Consell per als Textos Legislatius*.

En la seva carta, el cardenal Marc Ouellet criticava el projecte, encara no completament perfilat, del nou estatut del camí Sinodal: les funcions, els temes en discussió, els procediments de presa de decisions, el quòrum de les votacions, i, sobretot, la inconsistència canònica d'igualar bisbes i laics, en els procediments de presa de decisions.

D'altra banda, en l'*Informe del Pontifici Consell* s'afirmava que els temes que s'havien de tractar, no concernien «només a l'Església a Alemanya, sinó a l'Església universal, i que aquests temes – amb poques excepcions – no podien ser objecte de resolucions i decisions d'una Església particular». Per tant, no era acceptable que una església particular prengués decisions “vinculants” quan – i aquest era el cas – les qüestions abordades concernien a l'Església universal.

La carta de Marc Ouellet, serví per a que el cardenal de Colònia, Rainer Maria Woelki, i el bisbe de Ratisbona, Rudolf Voderholze, presentessin un esborrany alternatiu a l'*Estatut* que s'havia preparat, demanant que s'exclogués del debat l'ordenació de les dones – atès que era una qüestió cancel·lada definitivament pel magisteri – i reservar exclusivament als bisbes el poder de prendre decisions. Convé assenyalar que aquesta proposta ja havia estat rebutjada en una reunió del Consell Permanent, el proppassat agost, per una immensa majoria.

Però també serví per a que el cardenal R. Marx respongués criticant la forma de procedir de l'administració vaticana: d'entrada, assenyala que els estatuts criticats

eren, de fet, un esborrany ja superat, la qual cosa feia obsoleta la *Carta* enviada. A continuació, assenyala que el Camí Sinodal no era un Sínode canònic sinó un «procés *sui generis*», que no podia ser classificat ni valorat a partir de criteris propis del Dret: no es tractava d'un concili particular. I no ho era perquè un sínode té un format clarament definit pel Dret Canònic. Tot hi està regulat, des de la definició del temes fins a la composició dels que hi participen i les seves competències. A més, exigeix l'aprovació de la Santa Seu; quelcom que, sovint, només es concedeix després d'un llarg procés. Això refrena la necessària velocitat que cal per abordar les qüestions que cal plantejar. Permet el descobriment d'un "horitzó més ampli" en què emprendre "accions innovadores".

I responent a la segona de les qüestions, manifestà la seva esperança en que «el resultat d'aquest esforç en el nostre país, també siguin útils per a l'Església universal i per a d'altres conferències episcopals», indicant, tot seguit, que la participació del ZdK responia a una singularitat de l'Església i a la necessitat de canviar els «factors d'influència institucional» que havien permès els abusos

Aquest debat entre els bisbes alemanys i la cúria vaticana finalment es tancà — si més no, aleshores — en una trobada del cardenal R. Marx amb el Papa Francesc, a Roma, a principis de setembre i amb els respectius departaments curials. Quedà clar que la valoració emesa — tant en la carta de Prefecte com en l'Informe jurídic — s'havia basat en un vell esborrany. En el nou, i definitiu, les resolucions sinodals només podien considerar-se aprovades quan comptessin, d'una banda, amb ja majoria de dos terços de tots els membres presents i, d'altra banda, per la mateixa majoria per part dels bisbes.

Em aquests dos informes, declarà el cardenal R. Marx al *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, la Cúria vaticana havia comès dos errors que s'haurien pogut estalviar, si haguessin dialogat amb nosaltres, abans «d'enviar documents».

3.3.- Com s'implementa el caràcter vinculant del Camí Sinodal

A l'església alemanya s'havia apostat per assajar — atesa la frustració provocada per la via canònica adoptada en el Sínode de Würzburg (1971-1975) — un lideratge, magisteri i sinodalitat corresponsables, de matriu baptismal, perquè tots els cristians són en Crist, pel baptisme i la confirmació, mestres, sacerdots i reis. I, a més, s'ha estat molt especialment atent a preservar la ministerialitat: en el si de les seves respectives esglésies locals hi ha diferents ministeris — i, en particular, l'episcopal — amb competències pròpies i àmbits específics de responsabilitat al servei de la comunitat.

Per tant, quan els catòlics alemanys es decanten per una «corresponsabilitat vinculant», estan articulant «la igualtat fonamental entre tots els batejats» amb la «diferenciació i la complementarietat» dels ministres ordenats (G. Ghirlanda). I ho fan dialogant entre tots, sense reserves de cap mena, respectuosos amb la dignitat de tots els batejats i, alhora, amb la responsabilitat pròpia dels bisbes i, per extensió, dels ministres ordenats.

El diàleg sinodal finalitza, després d'escoltar-se mútuament, amb una votació, en la qual —per tal que es considerés aprovat el que es proposava— era necessari assolir una majoria qualificada de «dos terços dels membres presents, que inclou una majoria de dos terços dels membres presents de la Conferència episcopal alemanya» (*Estatuts*, 11 & 12). És així com implementen la infal·libilitat de tot el poble de Déu la qual, excepte en una ocasió, es consolidarà en votacions molt àmpliament qualificades pel fet de ser fruit d'un consens sinodal entre batejats i bisbes.

D'altra banda, correspon a la lliure decisió dels bisbes, implementar en les seves respectives diòcesis el que s'hagi aprovat en l'Assemblea Sinodal que tornarà a reunir-se el 2026 per avaluar-ne l'aplicació.

Aquesta implementació corresponsible de la sinodalitat ha obert dues qüestions capitals per al futur del govern i lideratge de l'Església sobre la base de la infal·libilitat de tot el poble de Déu. La primera, referida a la "institució divina" d'un model de ministeri ordenat revestit —tal com ho entenen la immensa majoria dels curialistes vaticans— amb un format absolutista i monàrquic del poder i incompatible amb un altre d'inculturat democràticament i, a partir d'aquesta inculturització, sinodal i corresponsablement consensuat. I, la segona, atenta a recollir el guant llançat per Francesc a l'*Evangelii Gaudium* (2013) —seguint la *Ut unum sint* (1995) de Joan Pau II— sobre la necessitat de repensar i posar en marxa una "conversió" del papat. Entenc que aquesta "conversió" hauria de desembocar en un lideratge i en un govern eclesial més sinodal i corresponsible o, si més no, bastant més col·legial del que hi ha hagut fins avui.

Sospito que l'acarament d'aquestes dues qüestions podria dur —atesos els acords eclesiològics assolits em els dos darrers concilis (Vaticà I i II)— a celebrar-ne un tercer. El temps ho dirà.

Mentrestant, nosaltres, gràcies a Francesc, podem parlar amb llibertat sobre el que creiem que hi ha en joc en aquestes tres maneres d'entendre i d'exercir la sinodalitat; la unipersonal consultiva de Pau VI, Joan Pau II i Benet XVI; la també unipersonal —possiblement consensuada— del Papa Bergoglio i la vinculant del Camí Sinodal Alemany. Només em queda convidar-vos a seguir fruit d'aquesta llibertat. I també de la creativitat, imprescindible companya en aquest viatge per la sinodalitat